

Mijo Kovačić, Graničari, ulje na staklu, 117 x 129, 1986.

Tonko MAROEVIĆ

Matica hrvatska

IDILA SA ZBILJOM, MISTIKA S IRONIJOM

Slikarska epopeja Mije Kovačića

Kroz više od pola stoljeća kontinuiranoga rada Mijo Kovačić stvorio je cjelovit, osoban, prepoznatljiv opus, slikarski izraz intenzivne doživljajnosti i naročite sposobnosti uvjerljivog uobličavanja. Svijet njegovih motiva usko je vezan uz seosko okružje i ruralnu pokrajinu u kojoj živi i radi, ali snaga njegova viđenja i zamišljanja daleko nadmašuje zadane okvire evidencije i faktografije. Uzletom mašte on uspijeva inače obične, svakidašnje prizore uzdignuti u sfere jakoga simboličnog napona, a velike univerzalne teme, naprotiv, čvrsto usidriti u ambijente i atmosferu svojega zavičaja.

Svoju neospornu crtačku i kolorističku darovitost Kovačić je stavio u službu dinamičnog predstavljanja raznih životnih manifestacija, bogatoga i složenoga pripovijedanja o svojoj okolini i o svojim snovima, o čežnjama i strahovima, o

Ambijent Zaklade i Galerije "Mijo Kovačić", Gornji grad, Zagreb

afinitetima i mukama. Ne gubeći nikad morfološku cjelovitost, istančanost rukopisa i kromatske intenzitete, on gotovo paradoksalno uspijeva s podjednakom uvjerljivošću iskazati i kontemplaciju idiličnoga krajolika i prisne mrtve prirode, kao i ostvariti parodičnu, grotesknu viziju seljačkih “poslova i dana”, dati podsmješljive verzije likova kojima je okružen.

Afektivni i psihološki rasponi njegova univerzuma iznimno su široki, kao što i formati, dimenzije mnogih njegovih slika imaju panoramsku protežnost, nedvojbenu epsku dimenziju. Stoga on može krenuti od minucioznog registriranja detalja da bi završio u “metafizičkoj”, nadrealnoj pojavnosti, a može se nastojati oko ozbiljne i čak patetične dramatičnosti, a da se ipak ne liši ironičnoga žalca. Naravno, ekspresivna gipkost i žanrovska razvedenost došli su usporedno sa sazrijevanjem, s oslobađanjem od “općih mjesta” i definitivno ovladavanjem vlastitom ikonikom i idiomatikom, a to se zbilo već u šezdesetim godinama prošlog stoljeća.

Miji Kovačiću, čini se, bio je dobrodošao i zemljopisni i povijesni odmak od matice tzv. Hlebinske škole. Naime, činjenica da je rodna mu i radna Gornja Šuma razmjerno udaljena od Hlebina omogućila mu je veću okrenutost prema specifičnom izvornom krajoliku i jaču sabranost oko vlastitih, nutarnjih potencijala. A činjenica što je startao oko četvrt stoljeća nakon Ivana Generalića (kojemu duguje za neizravni poticaj i za izravni kratki ohrabrujući savjet) dala mu je slobodu da ne slijedi socijalno-realističke premise. Dapače, usuđujemo se ustvrditi kako je svojom imaginacijom i invencijom Mijo Kovačić učinio određeni korak unazad, duhom se vratio prema starijim, ishodišnim i arhaičnim razdobljima življenja.

Svojim je sjećanjem evocirao gotovo civilizacijom netaknutu ruralnu okolinu, svojim slikama obnovio egzistencijalne premise djelovanja u ograničenim, “nepripitomljenim” uvjetima postojanja u takoreći autentičnoj prirodnoj sredini. S mnogo dobrih razloga formulirano je kako Kovačićeve slike često imaju srednjovjekovni karakter, kako su impregnirane religioznošću i mistikom, nadahnute apokaliptičnim sugestijama i boschovsko - brueghelovskom narativnošću.

Od samih početaka slikar je pokazao posebno shvaćanje prostora, povišeni panoramski pogled u dubinu što je obuhvaćao mnoštvo planova te omogućavao plodnu izmjenu raznoraznih motiva, situacija, likova i atributa. Smjelim korištenjem jakih kontrasta toplih i hladnih boja predstavljene je prizore obasjao intenzivnom svjetlošću, a pojedine dijelove pak znalački gradio tonskim stupnjevanjem.

Možda najznačajnija osobina njegova pristupa objektu jest izrazito individualizirani rukopis, živo i neravnodušno vođenje crte, iskričavo i temperamentno sugeriranje obrisa i tretiranje površine. Usitnjenim, učvorenim i vijugavim linijama izvlači iz praznine uvjerljive grane i vlati, brazde i valove, dronjke i dlake, sige

i godove, preplićući ih organskim ritmovima i stvarajući homogene cjeline. Kad slika ljude, redovito provodi sustavnu deformaciju, do granica karikaturalnosti no s neodoljivom ekspresivnošću. To su tek iznimno portreti, mnogo češće tipovi i predstavnici seoskoga kolopleta sudbina, najradije čudaci, marginalci i bijednici u dronjcima. Kad slika krajolike, uglavnom ih ispunjava bujnim raslinjem i predstavlja u neobično napetom osvjetljenju praskozorja, sumraka, pomrčine ili prijetnje olujom.

Međutim, na golemoj većini njegovih slika evidentirane su vode, široki rukavci rijeke što se razlijeva i rasprostire u dubinu, a one daju i dojam veće protežnosti, protočnosti, prožetosti svih elemenata. Nekoliko snježnih pejzaža i veduta dovode pak prizor do pročišćenosti i sinteznosti, a visoka, prostrana neba nad njima vibriraju ili emaniraju delikatno zračenje oniričkoga predznaka.

Originalnim izrazom, individualnim stilom, sasvim svojstvenim spojem realija i sanjarija, empatije i distance, tragike i humora Mijo Kovačić davno se izdvojio iz serijske produkcije i neke kolektivne estetike, dajući "hlebinskoj" tradiciji nužnu mjeru svježine i novosti, koherencije i autentičnosti.

Stoga njegovu djelu ne prijete pad u zaborav niti trošenje u pukoj zanimljivosti fenomena "naive", već ono zaslužuje produženi odjek i dostojan odnos potomstva kao prema iznimno uspjelom slikarskom rezultatu, nedvojbenom umjetničkom dometu.